

**30 år med
jämförbara mål**
– en skogsbruksmodell värd att värna

Läs mer om svenska skogsbruksmodellen:

Skogsindustrierna, oktober 2026

www.skogsindustrierna.se

Foto: Mostphotos, Michael Engman,
Ola Kären, Malin Age (Omslag)

Sid 3: Björn Leijon

Sid 5: SLU

Sid 7: Skogsstyrelsen/Patrik Svedberg

Sid 10: Holmen

Sid 12: Mellanskog

Sid 14: Norra Skog/Viktor Lundberg

Sid 15: Michael Engman

Sid 17: iStock

Sid 23: Kerstin Jonsson

Grafisk form: Spektra

Tryck: På Media

Vi står inför ett vägval

Sverige är ett land som under århundraden har levt med och av skogen. Skogen har format vårt samhälle, samtidigt som människor genom generationer har påverkat och utvecklat skogslandskapet. Hur vi har brukat skogen, har alltid speglat samhällets behov och värderingar. Eftersom skogen växer långsamt tar det ofta lång tid innan effekterna av olika åtgärder blir synliga, vilket gör det särskilt viktigt att ha ett långsiktigt perspektiv när skogens utveckling ska utvärderas.

I denna rapport vill vi belysa hur det svenska skogsbruket har bidragit till att forma dagens skogar och vilka resultat som kan observeras över tid.

Sedan 1993 har svensk skogspolitik vilat på två jämställda mål: produktion och miljö. Ambitionen har varit att kombinera ett aktivt och konkurrenskraftigt skogsbruk med ett brett ansvar för naturvärden i hela skogslandskapet. Det här har också stöd bland allmänheten. I en opinionsmätning som Skogsindustrierna lät genomföra i september 2026, föredrog 70 procent att Sverige behåller dagens modell med frihet under ansvar.

Inom EU utvecklas naturvårdsarbetet successivt, och många av dagens styrmedel och initiativ bygger på ett större fokus på formellt skyddade och avsatta områden. Sveriges och EU:s olika angreppssätt speglar skilda synsätt på hur naturvård bäst bedrivs och väcker viktiga frågor om hur framtidens skogspolitik bör utformas.

Mot den bakgrunden diskuterar rapporten vilka konsekvenser olika vägval kan få för svenska skogar och för möjligheterna att nå såväl miljömässiga som ekonomiska mål. Genom att analysera erfarenheter och resultat vill vi bidra med kunskap och perspektiv till den fortsatta utvecklingen av svenskt skogsbruk.

Min förhoppning är att rapporten ska fungera som ett konstruktivt underlag för samtal om skogens framtid och om hur Sverige även framöver kan förena ekonomisk tillväxt, förnybar råvaruproduktion och en rik biologisk mångfald.

Viveka Beckeman
Vd Skogsindustrierna

Historisk utveckling av svensk skogspolitik fram till 1993 års reform

Skogen har alltid varit viktig för Sverige – och den har varit viktig på många olika sätt. Dagens skogar och hur de brukas är resultatet av politiska beslut som har fattats utifrån olika förutsättningar, samhällsbehov och kunskap.

Skogen har under århundraden varit en mångsidig resurs. Den har använts till ved för uppvärmning och matlagning, byggnadsvirke till hus och fartyg, stängsel, redskap samt bete för boskap. Under 1700- och 1800-talen ökade efterfrågan på svenskt virke. Det behövdes trä till järnbruken i norr, glasbruken i söder, fiskeindustrin på Västkusten och virke exporterades även till ett Europa där städer och industrier växte snabbt. På många håll blev skogarna hårt brukade och resultatet blev sönderhuggna och glesa skogar.

Som svar växte en politik fram, med målet att bruka skogen mer uthålligt. 1903 infördes i Sverige det som har kommit att kallas för ”Världens första moderna skogsvårdslag”. Skogsägarna blev ansvariga för att säkerställa att ny skog etablerades efter skörd. Detta lade grunden för det virkesförråd som dagens skogsindustri och bioekonomi bygger på.

Vid mitten av 1900-talet var Sveriges skogar ändå märkta av misshushållning och dålig skötsel. Tidigare decenniers hårda avverknings utan tillräckliga återväxtåtgärder hade resulterat i glesa skogar med låg tillväxt. Lösningen blev ett intensivt program för att restaurera skogstillgångarna genom storskaliga, mekaniserade avverknings i kombination med plantering av ny skog.

Resultatet blev täta skogar som växte bra. Men med dagens kunskap kan vi konstatera att metoderna som användes inte tog tillräcklig hänsyn till skogens olika arter.

Under 1970- och 1980-talet präglades svensk skogspolitik av ett starkt fokus på att öka och säkra virkesproduktionen. Det var också på 1970-talet som man började uppmärksamma skogens roll som kolsänka. Skogens roll i klimatarbetet har blivit alltmer central i takt med klimatförändringarnas effekter. Vid den här tiden var produktion dock det överordnade målet. Skogen sågs främst som en nationell resurs för industri, export och sysselsättning. Genom 1979 års skogsvårdslag ökade styrningen genom detaljerade krav på skogsägarna om återväxt, röjning, gallring och föryngring.

I dag förknippas Sverige med stora, djupa skogar. Så har det inte alltid varit. Bilden visar skolbarn som planterar skog på ljunghedar i Halland.

Miljöfrågorna växte fram under 1970- och 80-talen. Kritik riktades mot stora kalhyggen, kemiska bekämpningsmedel, omvandling av lövskog till barrskog och bristande hänsyn till naturvärden. Detta ledde till nya regler, förbud mot vissa kemiska medel och stärkt naturvårdslagstiftning.

Insikten om att ett ensidigt produktionsfokus inte var tillräckligt banade väg för 1993 års skogspolitiska reform med jämställda mål för produktion och miljö.

Dagens skogspolitik – 1993 års skogspolitiska reform

Ett detaljerat regelsystem, kombinerat med behov av ett starkare naturvårdsarbete, banade väg för en ny skogspolitik som gav den enskilde skogsägaren stora möjligheter att själv välja hur skogen skulle skötas.

1993 års skogspolitiska beslut innebar ett paradigmskifte, från detaljerad statlig styrning till principen ”frihet under ansvar”. Samtidigt infördes de två jämställda skogspolitiska målen för produktion och miljö:

- **Produktionsmålet** innebär att skogen ska ge en hög och uthållig avkastning.
- **Miljömålet** innebär att den biologiska mångfalden och andra miljövärden ska bevaras.

”Skogen är en nationell tillgång och en förnybar resurs som ska skötas så att den uthålligt ger en god avkastning samtidigt som den biologiska mångfalden behålls. Vid skötseln ska hänsyn tas även till andra allmänna intressen.”

Ur skogsvårdslagen 1979:429

Orsakerna till den skogspolitiska omläggningen var flera. Regelverket uppfattades som alltför detaljstyrande och en ökad flexibilitet ansågs kunna ge bättre resultat än detaljreglering. Det fanns också ett behov av att stärka naturvårdsarbetet och tydligare integrera miljöarbetet i skogsbruket. Sverige valde en modell där naturvårdsarbetet inte enbart ska bedrivas genom reservatsavsättningar. I stället ska miljöhänsyn alltid ingå som en del av alla skogsbruksåtgärder.

Insikten om att det var nödvändigt med en omfattande omställning, bort från ett ensidigt produktionsfokus till ett miljöanpassat och mer naturnära skogsbruk, hade vuxit fram under 1980-talet. Därför var beslutet om att jämställa målen för produktion och miljö en både självklar och viktig princip.

Genom den nya politiken fick skogsägaren större frihet att själv välja hur skogen ska brukas, men också ett större ansvar för att säkerställa såväl en hög och värdefull produktion som olika miljövärden, exempelvis att bevara hänsynskrävande natur- och kulturmiljöer. Principen förutsätter att skogsägare och skogsbrukare skaffar sig den kunskap som krävs för att bedriva ett hållbart skogsbruk. Kunskapsfrågan, vikten av att kontinuerligt ta fram och sprida ny kunskap – inte minst statens roll att bistå med rådgivning – var viktiga komponenter i den nya skogspolitiken. En grundläggande utgångspunkt för reformen var att välinformerade skogsägare, inom tydliga ramar, skulle kunna kombinera produktion och miljöhänsyn väsentligt bättre än om målen skulle uppnås genom detaljerade regelverk och omfattande myndighetsstyrning.

1993 års reform ersatte detaljstyrning med frihet under ansvar, gav skogsägaren större handlingsutrymme men också större ansvar för miljö och produktion, samtidigt som staten fick rollen att sätta mål, ge kunskap och följa upp resultaten.

Vad anser du att den svenska skogsbruksmodellen har betytt för det svenska skogsbruket?

Som jag bedömer det, är det en förändring av landskapet som är väldigt, väldigt positiv och där värdet ökar på sikt. Men det är för tidigt att säga hur värdefullt det är. Vi är mitt i en fortlöpande omformning av skogslandskapet, där blivande naturvärden hela tiden byggs in. Den naturhänsyn som har ett värde i dag, kommer i många fall ha ett successivt ökande värde längre fram.

Med det sagt – vi ser en väldigt positiv trend om man jämför med decennierna från 1950 till 1990. Då var hyggerna verkligen stora och kala. Om vi inte hade gjort den här förändringen hade våra skogar varit betydligt mer ensartade och mindre varierade.”

Herman Sundqvist,
får- och skogsbonde, tidigare
generaldirektör på Skogsstyrelsen

Utvecklingen sedan 1993

I dag bedrivs skogsbruk på cirka 75 % av den svenska skogsmarken. Resten är – på olika sätt – undantagen från skogsbruk. Olika åtgärder görs för att skapa förutsättningar för växter och djur i det brukade skogslandskapet.

När det nu har gått drygt trettio år från att den nya skogspolitiken infördes, kan det konstateras att den i många avseenden varit framgångsrik. Utvecklingen har inneburit väsentligt ökad hänsyn till naturvärden i det praktiska skogsbruket och mer varierade skogsbruksmetoder. Inte minst har markägarna bidragit med stora frivilliga naturvårdsavsättningar. Det kraftigt ökade naturvårdsarbetet har samtidigt kunnat kombineras med en fortsatt hög tillväxt och produktion av förnybar råvara. Skogsbruket har visat att det går att kombinera höga miljöambitioner med en växande bioekonomi.

Det nya skogsbruket har bidragit till klimatnytta, sysselsättning och regional utveckling samtidigt som miljöarbetet stärkts väsentligt.

Utgångspunkterna för naturvårdsarbetet i den skogspolitiska modellen

I skogslandskapet kombineras statens formella avsättningar, som naturreservat och biotopskyddsområden, med skogsbrukets frivilliga avsättningar. Statens och markägarnas avsättningar är lika stora sett till arealen produktiv skogsmark. I samband med olika åtgärder, exempelvis slutavverkning, gör skogsägarna även mindre avsättningar i form av så kallade hänsynsytor och kantzoner, samtidigt som det lämnas detaljhänsyn i form av till exempel naturvärdesträd och trädgrupper. Det skapas också död ved genom högstubbar och träd som fälls och lämnas kvar. Andra viktiga verktyg för att öka variationen är att använda olika skötselmetoder och att aktivt skapa skogar med mer lövträd. Detta är alla exempel på åtgärder som är viktiga för att skapa förutsättningar för naturligt förekommande arter att finnas kvar i det brukade skogslandskapet.

Positiva resultat sedan 1994

- En ökad tillväxt – från 94 miljoner m³sk/år till 122 miljoner m³sk/år
- En ökad avverkning – från 66 miljoner m³sk/år till 82 miljoner m³sk/år
- Tre gånger så mycket hård död ved
- 2,5 gånger så mycket grova lövträd
- Nästan dubbelt så mycket gammal skog
- 50 procent mer lövträd

Dessutom ökade arealer av naturtypsklassad skog och gammal skog med särskild indikation på höga naturvärden

Källa: Riksskogstaxeringen/SLU. Se även appendix sidan 20

Politiken har ställt tydliga förväntningar på skogsägarna att göra frivilliga avsättningar, och dessa förväntningar har också infriats. I dagsläget har svenska skogsägare frivilligt avsatt omkring en och en halv miljon hektar produktiv skogsmark för naturvård. Tillsammans med formellt skydd, som uppgår till ungefär lika stor areal produktiv skogsmark, den lågproduktiva skogsmarken som enligt skogsvårdslagen är undantagen från skogsbruk och den hänsyn som lämnas vid varje avverkning utgör naturvårdsinsatserna i dag mer än en fjärdedel av den svenska skogsmarksarealen.

Uppfattningen att ansvaret för att bevara den biologiska mångfalden ska delas mellan stat och skogsägare har bekräftats i en rad utredningar och politiska beslut. Redan i Miljövårdsberedningens betänkande (SOU 1997:97 Skydd av skogsmark), var det en självklar utgångspunkt att den biologiska mångfalden måste säkerställas genom en kombination av statligt formellt skydd, frivilliga avsättningar och generell hänsyn i det brukade skogslandskapet. Denna princip kan sägas vara en viktig grund för ”den svenska modellen” för skogs- och naturvårdspolitik. Arbetssättet skiljer sig från många andra länders. Trots den betydelse de frivilliga avsättningarna har för naturvårdsarbetet, har Sverige hittills valt att inte redovisa dessa i internationell statistik.

Utvecklingen inom andra politikområden sedan 1993

Sedan 1993 har den skogspolitiska modellen utmanats av en stor mängd lagstiftning och regler, inte minst inom klimat- och miljöpolitik. Det gäller både på nationell nivå – men framför allt på EU-nivå.

Sverige har tjänat mycket på sitt EU-medlemskap. Inte minst har det gynnat den ekonomiska tillväxten och industrin, som i hög grad är beroende av export och välfungerande internationella marknader. Samtidigt finns det betydande skillnader i hur EU:s lagstiftning och regler har utformats jämfört med hur den svenska skogspolitiska modellen är tänkt att fungera. Tillkomsten av lagstiftning på EU-nivå som påverkar skogen och skogsbruket har varit omfattande och dess utformning detaljerad. Det har skapat ett tillstånd av osäkerhet och oförutsägbarhet för hur den svenska skogen ska brukas och förvaltas.

Vad anser du att den svenska skogsbruksmodellen har betytt för det svenska skogsbruket?

” Mycket! Jag tog min examen som jägmästare ungefär samtidigt som den nya skogsvårdslagen trädde i kraft. Så för mig personligen har den betytt att jag har fått vara med på en jättespännande resa från detaljstyrning och bidrag till ett mer balanserat skogsbruk som i stora delar har formats tack vare en frivillighet bland Sveriges skogsägare. För ja, skogsbruket är verkligen mer balanserat, men jag tycker att politiskt sett och i debatten så är produktionsmålet nästan försummat.

Som ung och ny i branschen var det till en början ganska svårt att få dåtidens ’skogsmän’, som ofta var helt präglade av det gamla kalhyggesbruket, med på tåget. Nu ser det helt annorlunda ut. Alla, från de som sitter i skogsmaskinerna till tjänstemän, vill skapa bra förutsättningar för en grön infrastruktur efter en avverkning. Att vissa träd ska sparas är en självklarhet och hur man bäst undviker körskador sitter ofta i ryggmärken. Utan den här modellen hade vi helt klart haft fattigare skogar. Jag har lärt mig att om man har tålamod så kan man förändra.”

Jan Åhlund,
skoglig specialist, Holmen

I detta avsnitt beskrivs ett antal lagar och regleringar som tillkommit sedan reformen 1993, och hur de har påverkat den svenska skogspolitiska modellen.

Det svenska miljömålssystemet

Miljömålssystemet infördes 1999 och innehåller ett generationsmål, etappmål samt sexton miljökvalitetsmål för olika delar av svensk miljö – däribland skogen. Målen är inte utformade för att vara en avvägning mellan olika samhällsmål, till exempel ekonomi, beredskap och landsbygdsutveckling. Målen är dessutom utformade som visioner snarare än mätbara, tidsatta mål. Det har bland annat gett en olycklig låsning kring miljömålet Levande skogar, som i praktiken inte kan nås. Det saknar siffrersatta mål och nuvarande formuleringar innebär till exempel att det inte får finnas några arter alls på Artdatabankens rödlista.

EU:s naturvårdsdirektiv och dess implementering i Sverige

EU:s naturvårdsdirektiv har varit en del av svensk rätt sedan Sverige gick med i EU. Fågeldirektivet antogs 1979 och art- och habitatdirektivet 1992. Utmaningen för den svenska skogspolitiken och naturvården ligger inte främst i att direktiven finns, utan i hur de har implementerats och kommit att tillämpas i Sverige. Sedan 1993 har förutsättningarna för naturvårdslagstiftningen förändrats i grunden. Regelverket har blivit mer detaljerat, rättstillämpningen mer styrande och utrymmet för politiska avvägningar mindre.

Detta har inneburit en successiv förskjutning från politik till juridik. I stället för att frågor om skogens brukande och naturvård avgörs genom demokratiskt förankrade avvägningar mellan produktion, miljö, äganderätt och samhällsnytta avgörs de i allt högre grad genom rättsliga prövningar av enskilda åtgärder.

Internationella åtaganden om "skyddad mark"

Sverige har valt att arbeta med naturvårdsfrågor på ett annat sätt än många andra länder. En viktig skillnad är att Sverige använder verktyg som frivilliga avsättningar för att värna skyddsvärd natur. Sverige har också prioriterat strikta skyddsformer medan andra länder har använt mindre strikta former som möjliggör vissa former av både jord- och skogsbruk i skyddade områden. Sverige är tillsammans med Finland det land i EU som har använt de striktaste skyddsformerna på störst areal produktiv skogsmark.

Att Sverige utelämnar stora delar av skogsnäringens bidrag till naturvårdsarbetet i olika internationella rapporteringar om skyddad mark, det vill säga mark som undantas från brukande av naturvårdsskäl, har ofta kritiserats. Rapporteringen har bidragit till en mer negativ bild av vårt naturvårdsarbete och tillståndet i skogen än vad som är fallet.

På grund av skillnader mellan hur länderna arbetar med olika skyddsformer och hur Sverige rapporterar ser vi ut att ligga långt från både uppsatta mål och andra länder – när Sverige i själva verket, internationellt sett, ligger i framkant.

Att Sverige i internationella sammanställningar inte beskriver hur vi valt att arbeta med naturvårdsfrågor ger en missvisande bild av både våra ambitioner och hur omfattande arbetet är.

EU:s klimatpolitiska ramverk:

En del i EU:s klimatramverk är den så kallade LULUCF-förordningen. Den reglerar mål för och rapportering av utsläpp samt upptag av växthusgaser från skog och mark. Förordningen handlar till stor del om den växande skogens roll som kolsänka. Eftersom Sverige har mycket skog med hög tillväxt, har Sverige fått unionens högsta krav på ökad kolsänka till 2030. Dessa höga och kortsiktiga mål för Sverige riskerar i sin tur att leda till krav på minskad avverkning, vilket slår hårt mot både skogsbruket och skogsindustrin. En sådan begränsning innebär också en minskad tillgång på fossilfri råvara att använda till byggmaterial, förpackningar och andra förnybara produkter som både behövs i samhället och som kan ersätta fossila alternativ.

Århuskonventionen och lagstiftningar som gjort skogspolitik till juridik:

Sedan Sverige ratificerade talerätten enligt Århuskonventionen 2005 har den utvidgats till att omfatta fler verksamheter, fler myndighetsbeslut (eller brist på beslut) och fler organisationer. Det är en rättsutveckling som har skett utan att politiken varit inblandad. Tillämpningen har utvecklats i domstolar och på myndigheter. I skogsbruket har utvecklingen medfört att avverkningsanmälningar och Skogsstyrelsens ställningstaganden i praktiken hanteras som tillstånds- eller tillsynsbeslut enligt miljöbalken. Detta har försvagat den tidigare klara distinktionen mellan pågående markanvändning och tillståndspliktig verksamhet, och det har fått konsekvenser för egendomsskydd, rättssäkerhet och förutsebarhet. För Sveriges 300 000 enskilda skogsägare är konventionens tillämpning särskilt utmanande.

Vad anser du att den svenska skogsbruksmodellen har betytt för det svenska skogsbruket?

Den har gett beslutsamt åt 300 000 enskilda skogsägare, som har fått rätt att bestämma över sin egen skog och göra lite grann utifrån eget huvud. Kanske har det lett till ett lite mindre rationellt skogsbruk, men också till mer robusta skogar, och större miljöhänsyn. Jag är helt säker på att vi hade haft skogar med mycket mindre biologisk mångfald om vi inte hade haft den här friheten. Omloppstiderna är långa i skogen, och det tar kanske ytterligare 30 år – eller mer – innan vi har hela bilden klar för oss.”

Marie Wickberg,
hållbarhetschef på Mellanskog

Hur har skogspolitiken förändrats av andra politiska beslut?

Den svenska skogen har en nyckelroll i allt från klimatomställning och biologisk mångfald till jobb och välbefinnande. För att säkra skogens bidrag till samhället behövs en skogspolitik som skapar balans mellan produktion och miljö, tydliga spelregler för markägare och långsiktiga politiska beslut.

Bred uppslutning bakom skogspolitiken – men den har kommit att undergrävas

Det råder bred enighet om att 1993 års skogspolitiska reform i grunden har varit framgångsrik – något som återkommande har bekräftats i propositioner och offentliga utredningar. Där konstateras att de grundläggande principerna om de jämställda målen och statens och skogsbrukets delade ansvar, bör fortsätta utgöra grunden för svensk skogspolitik. I praktiken har dock skogspolitiken förändrats av en rad beslut i Sverige och i EU. Den skogspolitiska grundprincipen om frihet under ansvar har undergrävts av omfattande detaljregleringar på miljöområdet, som i huvudsak tillkommit via EU.

Det saknas en samlad och heltäckande uppföljning av de jämställda målen

I dagsläget har vi ett omfattande system för styrning, uppföljning och utvärdering av miljömålssystemet. Däremot saknas en relevant uppföljning av produktionsmålet. Detta innebär i praktiken att de två målen inte behandlas lika.

Jämställda mål kan heller inte följas upp var för sig utan det måste göras samlat. Det är först då man kan få en bra bild av ifall målen är jämställda. Det skulle dessutom bidra till att undvika den vanliga bilden av de jämställda målen som två vågskålar eller ett nollsummespel där ökad miljöhänsyn automatiskt minskar produktionen och vice versa. Utvecklingen de senaste decennierna visar ju att målen kan kombineras och båda ha en positiv utveckling samtidigt.

Dagens ordning leder till negativa incitament för att skapa naturvärden

Osäkerhet kring ersättningsrätten och omfattande överklagningar har skapat ett system där skogsbrukets och skogsägarnas naturvårdande insatser riskerar att bestraffas snarare än belönas. Om de naturvärden som skapas inom ett skogsbestånd leder till att hela eller delar av beståndet beläggs med avverkningsförbud, utan att samhället ersätter markägaren, finns det en stor risk att skogsägare blir mindre benägna att bidra till naturvård.

Det saknas ett tydligt beslut om hur mycket skog som ska brukas respektive avsättas

I dag fattar Sverige beslut om exempelvis internationella åtaganden och EU-regler utan att ha gjort en samlad skogspolitisk avvägning mellan produktions- och miljömålet och utan att ordentliga konsekvensanalyser har gjorts. För att säkerställa skogens långsiktiga bidrag till olika samhällsmål – ekonomiskt välbefinnande, omställningen till en fossilfri ekonomi och biologisk mångfald – behövs en avvägning mellan hur mycket skog som ska brukas respektive avsättas för naturvård. Ett sådant beslut behöver vara grundat i ordentliga analyser av hur olika samhällsmål påverkas av de avvägningar som måste göras, och fattas av politiker – helst i en bred och långsiktig överenskommelse.

Vad anser du att den svenska skogsbruksmodellen har betytt för det svenska skogsbruket?

Vi kan ju se att det har hänt mycket positivt, med ökade naturvärden, under de här 30 åren. Samtidigt har vi lyckats producera virke, bidragit med ekonomisk nytta och har dessutom mer skog i skogen.

Jag tycker att en av modellens styrkor är att vi arbetar med skogens alla värden i hela landskapet, där hänsynen vävs in i det dagliga arbetet. Det skapar variation, stärker den biologiska mångfalden och bidrar till en mer motståndskraftig skog. Utan modellen tror jag att vi hade haft mer 'stuprör', kanske delat in skogen på olika sätt som man gör i en del andra länder. Där kan vissa områden bara vara naturvård, medan andra brukas mycket intensivt.

För mig handlar modellen också om förtroende. När en skogsägare planterar ny skog görs en investering för framtida generationer. Det kräver tillit till att skogen även framöver ska kunna brukas och bidra med virkesproduktion, naturvärden och andra samhällsnyttor."

Karin Nolén,
näringspolitisk strateg,
Norra Skog

Är det dags att överge den svenska skogsbruksmodellen?

Utvecklingen sedan 1993 har lett den svenska skogspolitiken till ett nytt vägskäl. Antingen värnas den svenska skogspolitiska modellen med frihet under ansvar och balans mellan miljö och produktion, eller så överges den och anpassas efter den modell som EU-politiken innebär.

Var och ett av dessa vägval får konsekvenser, både för statens kostnader och för vilka värden den svenska skogen kommer att kunna bidra med på lång sikt. Oavsett vägval kommer det att krävas aktiva beslut.

Vilka är vägvalen?

Överge den svenska modellen till förmån för EU:s regler och prioriteringar

Vägvalet innebär att Sverige överger den svenska skogspolitiska modellen och anpassar sig fullt ut till EU:s syn på naturvård. Det skulle innebära att den svenska skogspolitiken i huvudsak definieras av EU:s klimat- och naturvårdspolitik, och att det svenska produktionsmålet nedprioriteras.

Behålla och utveckla den svenska skogsbruksmodellen

Genom detta vägval står Sverige fast vid den etablerade svenska skogspolitiska modellen och vid samhällets mål om en uttalad balans mellan både produktion och miljö. Principen om skogsägarnas och skogsbrukets frihet under ansvar består samtidigt som Sverige utnyttjar möjligheten att göra nationella anpassningar när EU-lagstiftning ska implementeras.

Vad skulle det innebära att överge den svenska modellen?

Skogsindustrierna bedömer att vägvalet skulle innebära följande:

Anpassning till EU:s naturvårdsmodell för skogen:

Den svenska skogspolitiken skulle behöva läggas om i en ny riktning anpassad efter EU:s syn på naturvård i skogen. En sådan modell fokuserar nästan uteslutande på strikta avsättningar och att mark ej får brukas. Om Sverige fullt ut anpassar sig till EU:s modell – som inte tar hänsyn till frivilliga avsättningar eller naturvård på brukad mark – riskerar det att uppstå en situation där ytterligare stora arealer mark behöver tas ur bruk för att möta upp EU:s syn på naturvård. För att kompensera produktionsbortfallet som följer av stora tvingande avsättningar finns det en risk att skogsägare minskar både de frivilliga avsättningarna och miljöhänsynen på de brukade markerna. Resultatet skulle bli ett tudelat skogslandskap, med avsättningar i vissa delar och produktionsskogar utan miljöhänsyn i andra. Alternativet riskerar att bli stora produktionsbortfall, med betydande samhällsekonomiska konsekvenser som följd.

En skogspolitik utan ett tydligt produktionsmål får konsekvenser för klimat och samhällsekonomi:

Eftersom det inom EU saknas lagstiftning och regler som stimulerar skogsproduktion skulle det innebära att EU:s klimat- och miljölagstiftning i praktiken blir styrande över hur svensk skog används och förvaltas. Det produktionsmål som samhället definierat inom skogspolitiken skulle delvis överges. Utan ett tydligt produktionsmål riskerar skogsägarnas insatser för att säkerställa den långsiktiga tillväxten i skogen att minska. Det leder till minskad långsiktig råvarutillgång och motsvarande minskad produktion inom skogsnäringen och industrin. Det påverkar också den samlade klimatnyttan från skogen negativt, både genom mindre råvara till förnybara produkter samtidigt som ett minskat aktivt skogsbruk och tillväxtåtgärder påverkar kolsänkan i skogen negativt på lång sikt. Till följd av detta uppstår stora samhällsekonomiska konsekvenser när skogsnäringens bidrag till skatteintäkter, sysselsättning, export, landsbygdsutveckling och klimatarbete urholkas. Därutöver bedömer vi att intresset för att äga, bruka och förvalta skog riskerar att minska när möjligheten att få avkastning begränsas.

Större statligt ansvar och kostnader när naturvård separeras från produktion:

Sverige har en skogsbruksmodell som bygger på trakthyggesbruk med integrerad naturvård, det vill säga att naturvärden ska skapas och bevaras över hela skogslandskapet. Modellen, som har utvecklats över lång tid baserat på vetenskap och beprövad erfarenhet, är anpassad till nordiska förhållanden. De skogsbruksmodeller som efterfrågas via EU-regelverk passar endast på mindre arealer i Sverige. Samtidigt har EU-lagstiftningen till stor del fokuserat på olika former av formellt skydd. I förlängningen riskerar vägvalet därför att leda till att naturvärden separeras från brukandet. Konkret innebär det mer statligt finansierade reservat och mindre av vardagshänsyn och frivilliga avsättningar från skogsägarna. Att fokusera på formellt skydd och inte räkna in skogsägarnas frivilliga avsättningar skulle därmed riskera leda till omfattande statsfinansiella kostnader för att lösa in mark. Det riskerar i sin tur innebära att kostnader som i dag bärs av skogsägande företag och privatpersoner, till exempel för naturvård, skötsel, röjning och gallring, i stället överförs till staten. Det innebär i praktiken att den svenska skogsmodellens grundprinciper om delat ansvar samt skogsägarnas frihet under ansvar skulle ifrågasättas.

-
- Skogsindustrierna avfärdar vägvalet att överge den svenska modellen. Vi bedömer att det riskerar att leda till långtgående konsekvenser på flera viktiga områden och
 - kräver omfattande politiska förändringar.
-

Vad krävs för att upprätthålla den skogspolitiska modellen?

Tillkomsten av lagar och regler, framför allt från EU-nivå, har inneburit att den svenska skogsbruksmodellen utmanas. Principen om balans mellan produktion och miljö har rubbats – trots att modellen fungerar på det sätt som reformen syftade till. Skogsbruket och skogsägarna har säkerställt förutsättningar för fortsatt aktiv skogsproduktion, samtidigt som de aktivt har stärkt naturvärden i både de brukade och avsatta skogarna.

Skogsindustrierna anser att den svenska modellen har levererat det som politiken har efterfrågat. Men det kommer krävas åtgärder för att värna den och att politiker står upp för modellen i lagstiftningsarbetet – inte minst i EU.

Att hålla fast vid den svenska modellen kommer att kräva:

1. Politiskt välvägd beslut för att möta våra åtaganden

Ett brett förankrat beslut om hur mycket skog som ska undantas från brukande:

För att värna den svenska modellen krävs brett förankrat politiskt beslut om hur mycket skog som ska undantas från brukande. Ett sådant beslut måste vara grundat på en bred analys som täcker in såväl samhällsekonomi som miljö- och klimataspekter. Beslutet måste sedan bli styrande i förhandlingar om internationella åtaganden, lagstiftningar inom EU och myndigheternas arbete i Sverige. Beslutet bör fattas av Sveriges riksdag, och beredas inom ramen för en parlamentarisk kommitté. Vidare bör Sverige fokusera restaureringsinsatser till redan skyddade områden, i stället för att avsätta nya områden där det saknas medel för att ersätta markägarna.

En tydlig redovisning av våra naturvårdsåtgärder, bland annat vilken areal som faktiskt är undantagen skogsbruk:

Sveriges officiella rapportering av skyddad natur avviker på ett uppenbart sätt mot hur vi valt att arbeta med ett delat ansvar mellan staten och näringen. Sverige måste synliggöra hela naturvårdsarbetet. Rapportering av skydd av skog måste täcka in de stora frivilliga avsättningarna som skogsbruket gör, samt andra arealer som är undantagna från skogsbruk. Vi behöver även rapportera tillstånd och utveckling för den biologiska mångfalden på ett sätt som är bättre harmoniserat med hur andra medlemsstater gör.

2. Värna det delade ansvaret mellan staten och skogsägarna

Säkerställ incitament och rättssäkerhet för skogsägarnas naturvårdsinsatser:

Sveriges skogsägare har sedan reformen 1993 gjort stora naturvårdsinsatser och dessutom mycket stora avsättningar av skogsmark – både frivilliga och formella. Den politiska och lagstiftningsmässiga utvecklingen har dock inneburit att dessa viktiga insatser riskerar att straffas. Det finns exempelvis en risk att skogsägaren inte ersätts, när skogsbruk stoppas på grund av att det har skapats höga naturvärden. Den svenska skogsbruksmodellen måste därför säkerställa rättssäkerheten – och att politiska beslut inte skapar negativa incitament för naturvård.

Skogsägarna måste få behålla frihet under ansvar:

Den skogspolitiska modellen har lagt ett stort ansvar för både produktion och miljö hos de som äger och brukar marken – men också gett dem stor frihet att välja hur den egna skogen ska brukas. Med kraftigt ökande EU-reglering har det ansvaret delvis flyttats över till institutioner och myndigheter i både EU och Sverige. Det riskerar att begränsa möjligheten att välja hur man ska sköta sin skog för att uppfylla samhällets krav på både miljö och produktion. Sverige behöver se till att stärka och klargöra skogsägarnas frihet under ansvar.

3. Ett nytt arbetssätt i EU

Proaktivt arbetssätt i EU:

Den svenska skogspolitiska modellen skiljer sig avsevärt från hur EU-lagstiftning och -regler som berör skogen hittills har utformats. Här behöver Sverige och svenska politiker agera mer aktivt – tidigt och konstruktivt – i EU-arbetet. Det handlar till exempel om att synliggöra hur den svenska skogspolitiska modellen kan bidra till att sätta och uppfylla unionsgemensamma mål. I nästa steg handlar det också om att stå upp för den svenska modellen och det svenska skogsbruket i förhandlingar om lagstiftning och regelverk.

Nyttja undantag och flexibiliteter:

När EU-lagstiftning och -regler ska implementeras på nationell nivå finns ofta goda möjligheter att anpassa dem till specifika nationella förutsättningar. För Sveriges del är till exempel vår geografi, bruksningshistorik och skogspolitiska modell svårförenliga med EU:s lagstiftning och regler. Sverige måste aktivt värna modellen i EU-arbetet genom att nyttja olika flexibiliteter och tolkningsutrymmen som EU erbjuder. Det handlar till exempel om hur vi redovisar skydd av skog, vilka verktyg vi väljer för att nå EU-gemensamma mål samt hur olika naturtyper definieras.

Politiken måste ha en tydligare roll när lagstiftning ska implementeras:

I dagsläget ges enskilda myndigheter ett stort ansvar för hur lagar och regler från EU ska implementeras i Sverige. Ofta får en myndighet med kunskap inom ett avgränsat politikområde ansvaret för att implementera lagstiftning som påverkar flera andra områden. Sveriges riksdag och regering måste få en tydligare och mer aktiv roll i att balansera flera samhällsfrågor när omfattande lagstiftning implementeras i Sverige.

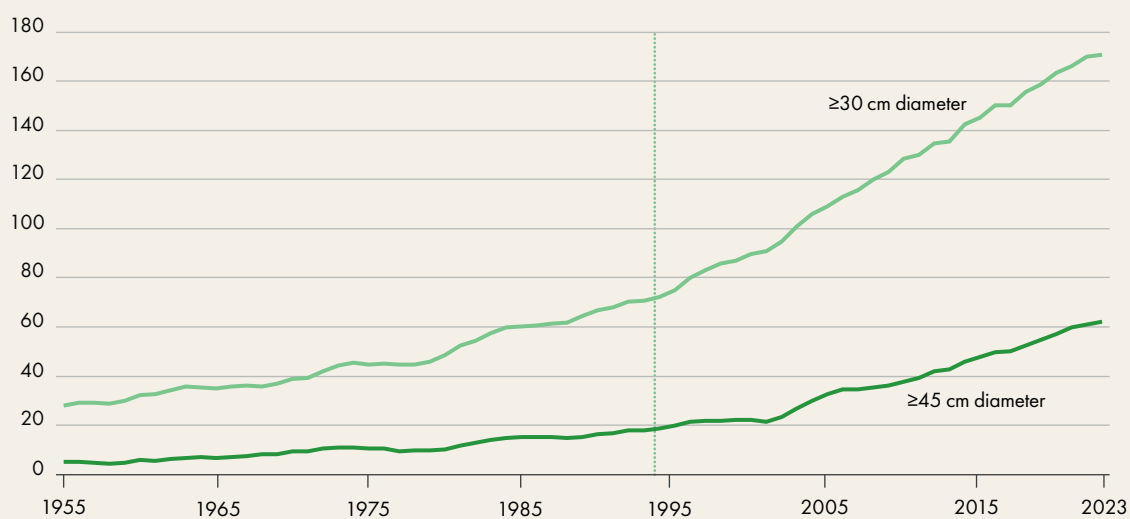
Appendix

Diagrammen från Riksskogstaxeringen visar hur flera utvecklingskurvor ändrar riktning under 1990-talet i samband med införandet av den nya skogspolitiken och den nya skogsvårdslagen, där produktion och miljö gavs lika stor betydelse.

Den vertikala gröna linjen markerar när skogsvårdslagen trädde i kraft.

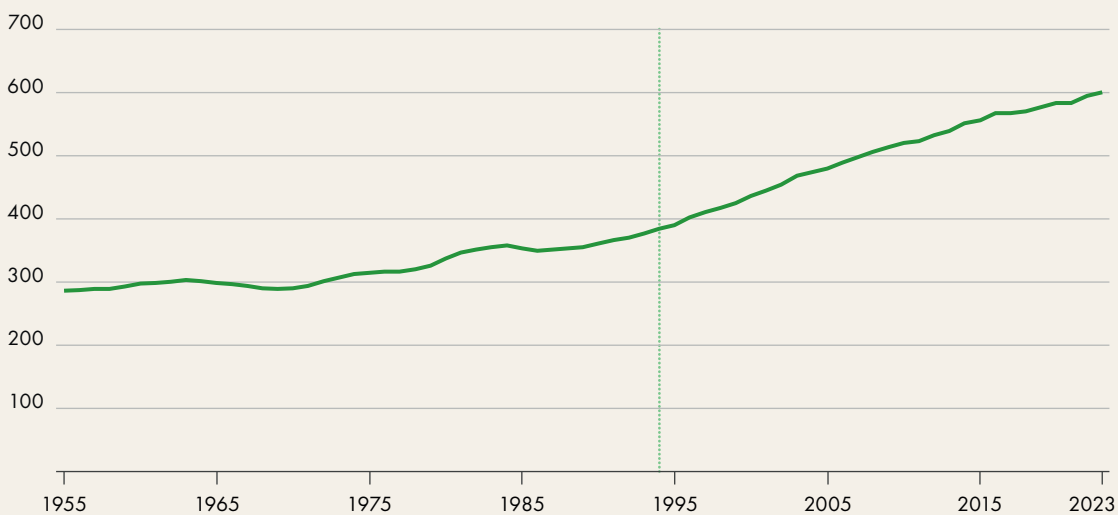
2,5 gånger så mycket grova lövträd

Miljoner m³

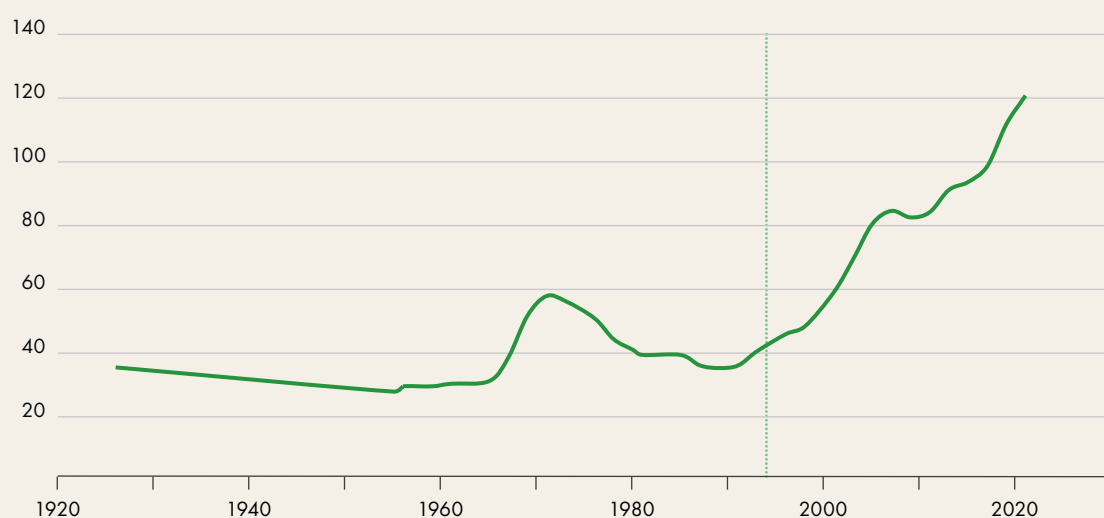
50 procent mer lövträd i skogen

Miljoner m³

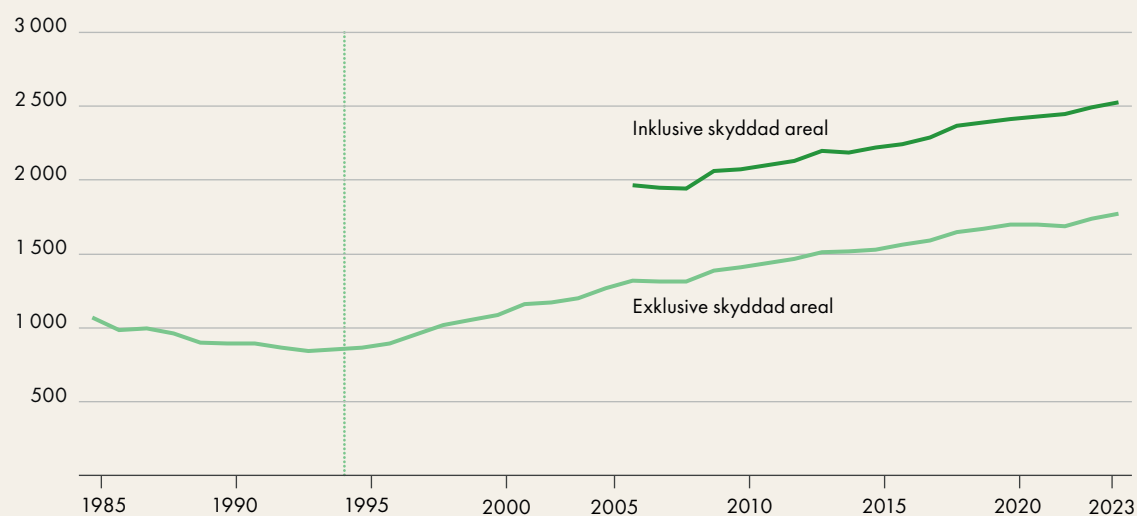
Tre gånger så mycket hård, död ved

Miljoner m³

Nästan dubbelt så mycket gammal skog

Tusen hektar

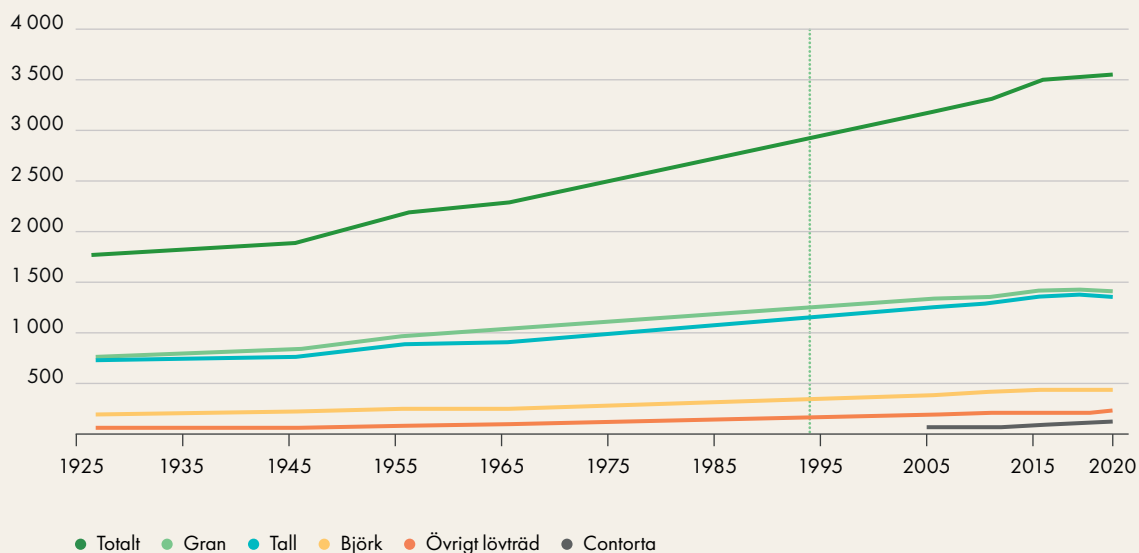
Virkesförrådets utveckling sedan 1920-talet

Miljoner m³sk

Volymen levande träd i den svenska skogen har ökat stadigt sedan 1920-talet.

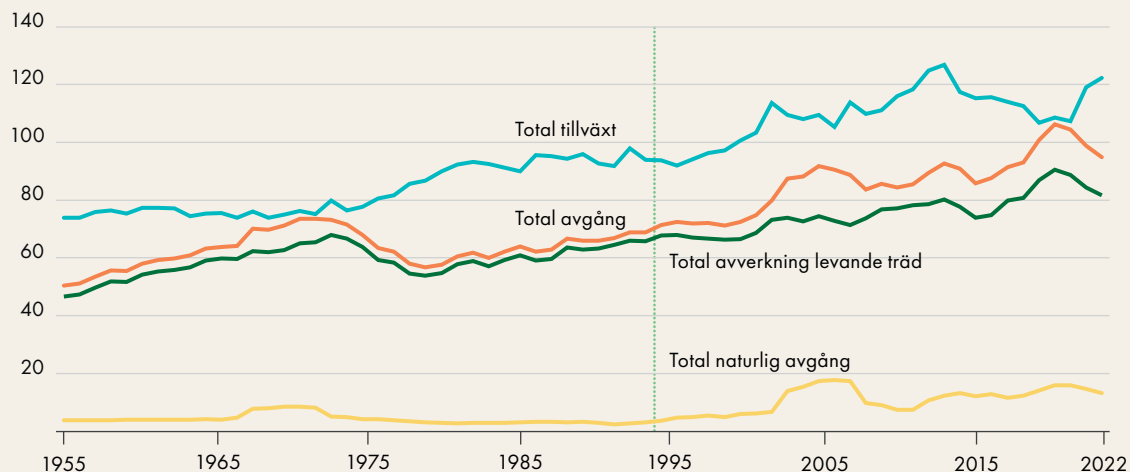
Virkesförråd är den samlade volymen av alla trädstammar i skogen.

Femårsmedelvärde, anges som mittenår e.g. 2018–2022 = 2020

Tillväxt och avverkning i Sverige

Miljoner m³sk

Även om skog avverkas för att bli produkter är den sammanlagda volymen av träd dubbelt så stor som för hundra år sedan. Den totala tillväxten i diagrammet visar hur mycket skogen årligen växer.

Total avgång visar både hur mycket skog som har avverkats i skogsbruket samt träd som har fallit på grund av naturlig konkurrens eller till exempel av snö- eller stormskador. Effekterna av stormarna Gudrun (2005) och Per (2007) syns tydligt.

Skriften Koll på svenskt skogsbruk beskriver hur svenskt skogsbruk har vuxit fram och vilka metoder som används i dag, liksom de utmaningar och möjligheter som formar framtidens brukande.

Läs eller ladda ner på skogsindustrierna.se

Skogsindustrierna är organisationen för företag som förädlar trä till fossilfria och förnybara material och produkter. I verksamheten ingår Svenskt Trä och sekretariatet för BioInnovation. Skogsindustrierna företräder cirka 130 företag som tillsammans har omkring 260 produktionsanläggningar i Sverige.

Kontakt: info@skogsindustrierna.se
www.skogsindustrierna.se